

Kognitīvo rezervju indeksa aptaujas latviešu valodas versijas aprobācija

Jeļena Harlamova^{1,2}, Ervīns Čukurs¹, Kristīne Šneidere³

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Veselības psiholoģijas katedra, Latvija

² Rīgas Austrumu Klīniskā universitātes slimnīca, Neuroloģijas un neiroķirurģijas klīnika, Latvija

³ Rīgas Stradiņa universitāte, Veselības psiholoģijas maģistrantūra, Latvija

Ievads. Pēdējo gadu laikā tiek pievērsta liela uzmanība tam, kādiem faktoriem varētu būt aizsardzības loma vai kādi faktori kalpo par kompensatoriem mehānismiem pret kognitīvajiem traucējumiem gan dažādu neirodeģeneratīvu slimību gadījumos, gan normālas galvas smadzeņu novecošanas procesā. Šajā kontekstā liela interese ir par kognitīvo rezervju konstruktū, ar ko tiek saprasti galvas smadzeņu aktīvi centieni tikt galā ar patoloģiju, izmantojot jau iepriekš izveidotās kognitīvās stratēģijas.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Veikt literatūras analīzi par kognitīvajām rezervēm, veikt Kognitīvo rezervju indeksa aptaujas (*The Cognitive Reserve Index Questionnaire – CRIq*) latviešu valodas versijas aprobāciju. Lai izvērtētu kognitīvās rezerves, izmantotas aptaujas un strukturētas vai daļēji strukturētas intervijas. Viena no šādām aptaujām tika iztulkota arī latviešu valodā. Tā ir Kognitīvo rezervju indekss (*The Cognitive Reserve Index Questionnaire – CRIq; Nucci, Mapelli, Mondini, 2012*). *CRIq* aptauja izvērtē indivīda kognitīvās rezerves, apkopojot informāciju par konkrētā indivīda pieaugušo vecumposmu.

Rezultāti. Datu ievākšana ar *CRIq* tiek veikta daļēji strukturētas intervijas formā. Līdzīgi kā visās neiropsiholoģiskajās intervijās, vadītājam jāizrāda cieņpilna attieksme pret intervējamo – sapratne un empātija. Gadījumā, ja intervējamam cilvēkam ir kādas problēmas ar atmiņu vai uzmanību (pat tikai aizdomas par tādām), vēlams jautājumus uzdot ģimenes locekļiem. Ir būtiski pārliecināties par to, ka ģimenes loceklis ir pietiekami labi informēts par pacienta kādreizējiem un šī brīža paradumiem.

Aptauja ir sadalīta trīs daļās: *CRI*-izglītība, *CRI*-darba aktivitāte un *CRI*-brīvais laiks. Tika veikta aptaujas aprobācija. Aptauja tika tulkota no angļu valodas uz latviešu valodu, izmantojot turpatpakal tulkotāja metodi. Sākotnēji no angļu valodas uz latviešu valodu aptauju tulkoja divi neatkarīgi tulkotāji, tad rezultāti tika saskaņoti un saskaņotā versija tulkota atpakaļ uz angļu valodu. Tulkojot aptaujas pantus, tika ņemts vērā Latvijas kultūrvides konteksts. Daži panti tika pielāgoti Latvijas situācijai, piemēram, izglītības līmeņi. Aptaujas rezultāti tika saņemti no 11 cilvēkiem vecumā no 65 līdz 79 gadiem ($M = 72,6$) – 5 vīriešiem un 6 sievietēm.

Secinājumi. Visi aptaujas jautājumi respondentiem bija saprotami, un tas nozīmē, ka šo aptaujas tulkojumu var lietot turpmākai adaptācijai. Turpmāko pētījumi virzieni būtu *CRI* aptaujas lietošana kopā ar kognitīvo spēju testiem, lai varētu izpētīt šo mainīgo saistību ar patoloģiskās smadzeņu novecošanas klīniskajām diagnozēm.